

Az én újságom

A közoktatásügyi Népbiztosság kiadása

Megjelen minden hó 1-én, és 15-én Negyedévre 5 korona. Egyes szám ára 40 fillér

Budapest, 1919. július 15.

18. szám.

Harmincadik évfolyam.

Kis-Gergő Istvánné

Székely népballada

„Uram, édes uram, édes jámbor uram!
Eressz el engemet, igen szépen kérlek,
Legkissebb leányod' látogatására;
Hallottam felőle, nem szánja a szegényt!
El is elindula, reá is találta,
Kapuban áll vala legkissebb inassa.
„Inasom, inasom, én édes inasom,
Mondd meg asszonyodnak, ne sajnáljon tőlem,
Ne sajnáljon tőlem egy szelet kenyeret,
Egy szelet kenyeret s egy kis pohár vizet.”
„Asszonyom, asszonyom! én édes asszonyom!
Azt mondja egy koldus, ne sajnáljon tőle
Egy szelet kenyeret s egy kis pohár vizet.”
„Mintsem kenyeremet egy koldusnak adnám,
Komondor kutyaímnak oda hajtánám:
Mintsem a vizemet egy koldusnak adnám,
Palotám földjével inkább fölítatnám.”
„Hallod-e, hallod-e te nagyságos asszony!

Mikor leány voltál, ki leánya voltál?
„Kis-Gergő Istvánnak legkissebb leánya.”
„Bizony ha te voltál legkissebb leánya,
Úgy hát én is vagyok az ő hites társa.”
„Te vagy-e, te vagy-e lelkem édes anyám?
Gyere be, gyere be, sietve jere be!
Csindáltatok neked jó köményes levest,
Adok neked, adok, patyolat gyolesinget
Neked adom, neked, írott palotámat,
Neked adom, neked, gyontáros hintómat,
Neked adom, neked, hat szép paripámat.”
„Köményes levesed egye meg a kutya,
Patyolat gyolesinged fujja el a nagy szél,
Írott palotádót égesse meg a tűz,
Gyontáros hintódat egye meg a rozsda,
Hat szép paripádat verje le döghalál,
Nem kell nekom semmid, te magad sem kellessz,
Maradjcsak magadnak, szép nagyságos asszony!”

Ebben a régi népballadában a rang és a mód csap össze a szegénységgel. Ime az egyszerű paraszti lányból inastartó, palotával bíró nagyságos asszony lett, akiről az a hír járja, hogy elkergeti kapujából a kéregetőt. Kis-Gergő Istvánné szomorúan hallja ezt a leányáról és maga megy el, hogy erről meggyőződjen. És látja, mint tagadja meg saját fajtáját, a dolgozó szegényt, a saját leánya. Midőn fölfedi magát, akkor már édes szóval ígér mindent a leánya, de ő elmegy és megátkozta.

A nagyságos asszony megszólítás ebben a versben nem ugyanazt jelenti, amit az ember lépten-nyomon hall maga körül. A „nagyságos” cím a régi időkben Erdélyben sokkal nagyobb rangot jelentett, mert az erdélyi fejedelmek címe is ez volt: nagyságos fejedelem! A nagyságosnál nem volt magasabb rang, cím a régi Erdélyben, így ebben a versben is a nagyságos asszony a leghívrakodóbb megszólítás, amivel a székely asszony gőgös uraskodó leányát megszégyenti.

APRÓ BETEGEK KÖZT

IRTA MÓRICZ ZSIGMOND

Mindig megborzadtam, ha a gyermek-kórház nevét hallottam. Mikor ott vitt el utam az Üllői-út végén a csinos vöröstégla pavillon előtt, mindig gyermeksírás csendült a fülembé s szívem megremegett.

Szomorú hely lehet, ahol csupa sápadt, szenvedő, könnyes szemű gyermek van együtt. A betegség nagyon csúf portéka, hát még az aranyos kis babák betegsége. És az édes mama nélkül, testvérek, a játékok nélkül feküdni megszámozott ágyacskákban! A láz gyötrelmét nem oszlatja el az édes anya csókja, a magánosság csöndjét nem enyhíti a testvérek zívaja!

Igy gondolkoztam s a világ minden kincseért sem lettem volna betege ennek a kórháznak.

De azóta megismertem ezt a piros házat s megszerettem.

Vidám hely az gyerekek! Kedves, bizalmas, szép hely. És mennyi áldás terem ott, mennyi áldás!

Most már mindig szívesen lépek be a félelmesnek hitt kórház ajtaján s megnyugodva, vidám érzéssel távozom. Tegnap meglátogattuk a kis Elzát s olyan jól esett körülnézni a kis betegek tanyáján, hogy alig tudtunk megválni, mikor lejárt a látogatási óra.

A hosszú folyosók tele vannak erős gyógyszer szaggal s ez annak, aki először jön ide, nem igen biztató. A vendégek ünnepélyesen lépkednek a barna-fehér kőkockákon, mintha templomban járnának. Ki jobbra, ki balra nyit be újabb folyosókra, mi a »sebészeti osztályba« lépünk be.

Két nagy teremből áll ez az osztály,

közöttük egy tágas előszoba, mely a lomboktól körülvevett tornácra nyílik.

A nagy szárnyas ajtó tágas, derült, világos szobába nyit. Apró barna-vörös, vaságyak sorakoznak köröskörül a fal mellett, mindenikben egy-egy kíváncsi arcu fiu leste, nem az ő édesanyja, apja, vagy az ő valakije lép-e be az ajtón. Akinek már volt ott valakije, még az is vetett felénk egy pillantást, vajjon melyik kis pajtását látogatjuk meg? Sok szem kukucskált a kezünkben pirosuló narancsra, vajjon kinek visszük, vajjon ki örül meg annak?

De mi tovább mentünk s csupán barátságos mosolyt adtunk kis barátainknak.

Az előszoba üdülő hely is, ott volt talpig hófehér ruhában a doktor bácsi és vidáman csevegett egy édes kis baba szülei-vel. A parányi csöppség még beszélni sem tud, most a mamája ölében ül s göndör fülöcskéi úgy lebegnek ha mozdul, mint az angyaloké. Piros az arca, nevet nagy kék szeme s a mamája is nagyon, nagyon boldog, hogy már nem sokára hazaviheti s nem lesz nyoma sem a csunya, fájdalmas daganatnak.

Kilépünk a tornácra, ott szokott Elzácska üldögélni kis karszékben s fájó lábát egy liliputi zsámolyon nyugtatva nézegeti a zöld orgonabokrokat, a köztük ugrándozó madárkákat s kicsi társait, kik ép olyanok mint a csicsergő madarak.

Egy szép apáca néni, akit ünnepélyes köszöntés után »kedves nővérnek« kell szólítani, szelíd derült mosollyal mondja, hogy Elzácska most bent van a szobában.

Csakugyan bent van a kis hallgatag, és teljes méltósággal fogadhatja vendégeit.

Megcsillan a szeme, hogy meglátja «a néni» s mellette engem. Állandóan huncutkodó mosoly bujkál vékony piros ajkai körül. Szószke haja vigan röpked, s okos kis szemei kérdően néznek rám.

— Nos, Elzácska, nem unatkozik itt?

Rám néz elbámulva, azzal körülpillant szomszédain, elmosolyodik s újra rám néz. Int a fejével hogy: nem. Még jobban elmosolyodik, félre kapja boglyas fejcsékéjét s pajzánul nevet rám szeme szögletéből.

— Itt nem is lehet unatkozni.

— De azért szeretné ha itt volna a mama?

Egy kicsit megkomolyodik, megnyulik az arca, homlokáról gondolkozás tükröződik, emlékezés villan föl tekintetében s vállat von, kétszer-háromszor is megrántja kicsi vállacska-ját a bő, ingforma köntösben.

— Így is jó... És mama nem jöhet el. Az nagyon messze van. Mama. Ó nem jöhet fel mindig.

— De azért ír, ugye?

Sűrű pillantgatással bizonyozza, hogy ír ám.

— Mikor irt?

— Tegnap.

— Apa is irt?

Felcsillog a szeme s most már egészen az otthoni hangulat vesz erőt rajta, még a nyelvecskéje is megoldódik egy kicsit. Látom rajta, hogy most már elfelejtkezik a kórházi világról s ott kalandozik szívelelke apa és mama körül a szép, erkélyes házban, a díszes rácskerítés rostélyán kukueskál be, s a piros kockás betegruha helyett bodros ruhácskájában szökdél apa elé, mikor jön a hivatalból...

Körülnézek a teremben, boldog hely és boldog kicsiny lelkek, akik itt egymás társaságában el tudnak felejtkézni a legéde-

sebb otthonról, s tündérvárat teremtenek maguknak a pusztá sivó homokján is.

Mindenfelé piros arcok, elégedett tekintetek. Olyan jól érzik magukat itt ezek az apróságok, hogy az embernek igazán kedve volna ide telepedni egy kis ágyra, s részt venni az ő bizalmas életükben. A «néni», az én édes feleségem, jobban ért az Elzácska nyelvén s míg narancsot hámoz neki, újra visszavezeti hazulról ide s elmondhatja, mit ebédelt ma, kivel játszott, melyik kis lány tett valami furcsát, s még meg is neveteti a komolykodó gyermeket.

Szétnézni kimegyek a tornácra. Pompás kis lócák, székek, padok vannak itt. Az maga gyönyörűség, hogy ilyen játékszernék látszó komoly dolgok állanak rendelkezésükre. Egy kis baba megmutatja a mamájának, hogy ő azon a szép karosszéken szokott ülni mindig, de most «az a Margit» elvette. Szemrehányás és panasz van hangja suttogásában.

Az édes anya szemébe könnyesepp szökik és ölébe veszi kicsi lányát, aki erre teljesen elfelejtkezik arról a «szép székről»; hogyné, az édes anyja ölében! De azért még álmában is eszébe fog jutni, hogy az a Margit elvette a szép székét s ő nem mutathatta meg a mamájának, hogy szokott ő abban ülni.

Egy másik fürtös fejű lányka két ölelő karral szoritja magához még fürtösebb fejű nagy babáját, amit az édes anyja és Jolánka elhozott neki.

A 8 éves Jolánka ámulva-bámulva néz körül-körül az idegen világban s kicsike huga otthoniasan, háziasszonyhoz illő fölényvel ad felvilágosítást mindenről. Végre hátradől a kis lány a karszékekben. Arcához szoritja a baba selymes haját s élvezi az együttlét boldogságát. Az ember igazán nem tudja kinéi örül jobban, a mamának-e, Jolánkának-e, vagy a babának!

Egyszer csak megszólal.

— Jolán.

Ez el van foglalva még mindig a nagy szemlélődéssel és alig felel egy-egy szót testvérkéje kérdéseire.

— Jolán!...

Jolán odanéz.

— Mit csinál a apa?

Jolán válaszol valamit.

— Hát a játék?

Jolán újra mond valamit csendesén. És a kis lány, babáját megsimogatva komolyan bölint. Meg van nyugodva, hogy «a apa» is meg a játék is jól vannak.

— Jolán!

— Na.

— Minek nem jössz el hónap is?

Jolán vállat von, de ő nem hagyja annyiba.

— Jolán!

— Na.

— Hónap is minek nem jöttök el?

Hónap is jöjjetek el. Mindig el kell jönni...

Odább egy nagyobbacska lány ül, 12—13 éves. Olyan sápadt szegényke, és mégis olyan nyugodt, vidám tekintetű. Géza van itt nála, az unokatestvére, a harmadik gimnázista, a nagy imposztor, a heccmajszer, s most olyan megrökönyödötten ül, mint aki kettőig se tud számolni, vizet se tud zavarni.

Tekintélyes hely ám ez! És Irénke, a sápadt szelíd leánya, naiv önérzettel mutatja, hogy itthon van itt, neki minden szabad, a kedves nővér neki mindent megenged, ő roppant tekintélyes hölgyike ám itt. És olyan boldog, mikor a Géza arcáról leolvassa, hogy ez milyen tiszteletteljes félelemmel néz erre a világra, s elgondolja, hogy ő csakugyan valóságos kis királynő itt.

A karfánál kerekeken mozgó kis tolokocsiban ül egy kényes kis lányka. Rózsás pici ajkait fölveti, körül van rakva narancs-szal, cukorkákkal, amiket a kedves nővér mind el fog kobozni tőle, hogy el ne rontsa velük a gyomrát. Ék alaku finom, politurozott mankó áll mellette, s míg a nagynéni meghatottan kérdegeti őt erről-arról, im-mel-ámmal felel és addig mozgatja a mankót, hogy az felborul. Csörömpölve hull a kockás márvány padlóra, s a néni ijedten veszi fel neki. A kis lány tovább játszik vele s pár perc múlva újra felborítja. A néni

szó nélkül állítja mellé ismét. A kis hamisnak meglevénedik az arca s egy perc múlva újra ott csörömpöl a mankó a földön.

A néni haragosan huzza össze a szemét, de csak egy szempillantásig, aztán újra kiderül az arca, eszébe ötlik, hogy szegény kis lányka hadd kötekedjék, a legközelebbi látogatásig úgy sem lesz senki, aki eltérje szeszélyeit s szó nélkül emeli fel a mankót harmadszor is. Örül, hogy legalább ennyivel örömet szerez a beteg gyermeknek.

És ezzel ennek az egyetlen fáradt s unatkozó lánykának is kiragyog arcán a meglegedés mosolya.

A kedves nővér int, hogy az idő eljárt. Sorra bucsut veszek egy-egy bizalmas szempillantással kis barátóimtól s magukra hagyom őket apró szórakozásaikkal.

Feleségem már el is bucsuzott Elzácskától, aki csendesen, szelíden fekszik rácsos kis ágyában.

Odalépek hozzá s megfogom parányi kacsóját bucsuzóra.

— Mivel fog most mulatni Elzácska?

Elszomorodik s szeme pajkos örömmel villan rám.

— Nemsokára ozsonna lesz. Mindjárt ozsonna lesz!

Látom arcáról, hogy eszébe sem jut a betegség fájdalma, az unalom terhe, a kívánczóság szivsajgása, amitől úgy féltjük a kórházban fekvőket s jó szívvel megnyugodott lélekkel nézem végig a sok, sok kis betegot.

Jó lelkek voltak, akik alapították az intézetet, hol oly súlyos, életlő bajokat vesznek le a zsenge csemetékről. Jó lelkek, akik fenntartják s a csöpp életekben nemcsak az életet, hanem az életkedvet is megőrzik.

